

ZGODNJA DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi polji in veljá po pošti za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vinarjev, za četrto leta 2 kroni. V tiskarni sprejemana za celo leto 6 kron, za 1/2 leta 3 krone, za 1/4 leta 1 krono 50 vin.. ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LV.

V Ljubljani, 22. avgusta 1902.

List 34.

Iskrice.

(Dalje.)

23. Sv. katoliška cerkev.

Jezus Krist, pravi Bog in človek, vstanovitelj sv. katoliške cerkve.

Bog je ustvaril človeka in ga hotel časnó in večno osrečiti. Prva dva človeka, Adam in Eva, sta začetkom živela v raju in bila brezmejno srečna, kajti imela sta posvečujočo milost božjo ter sta bila zato sveta in pravična. Kot otroka božja sta imela pravico do nadnaravnega izveličanja v nebesih. Brez vsakršnega trpljenja sta bivala v raju neumrjoča tudi po telesu, njiju razum je bil popolnejši in volja k dobremu nagnjena. Toda prva človeka nista ostala dobra in srečna, jedla sta od prepovedanega sadu ter tako sebe in vse svoje potomce pahnila v brezmejno nesrečo. Izgubila sta posvečujočo milost božjo, nehala sta biti otroka božja, izgubila potemtakem pravico do večnega izveličanja ter zaslužila večno pogubljenje; njiju um je oslabil, volja se nagnila k hudemu. Bila sta iz raja izgnana in podvržena boleznim in trpljenju in naposled smrti. Ker sta bila prva človeka nepokorna vsemogočnemu Bogu, razžalila sta neskončno veličanstvo božje in smrtno grešila. Za neskončno razžaljenje pa mora priti neskončna kazen. Grozne so posledice izvirnega greha. Vender pa da bi ne bilo človeštvo na veke zavrženo, hotela je druga božja oseba Bogu Očetu zadostovati za neskončno razžaljenje, ki sta ga učinila prva dva človeka. Kajti človek si sam ni mogel pomagati, prvič ker je človeku nemogoče s svojimi končnimi deli popraviti neskončno krivico, ki jo je vsled greha storil Bogu, neskočno svetemu in pravičnemu, drugič pa tudi zato ne, ker grešni človek še vedeti ne more,

pod kakimi pogoji mu Bog hoče greh odpustiti in mu dodeliti nebesa. Potemtakem je mogel le Bog pomagati človeški slabosti. Treba je bilo človeški nevednosti božjega razodenja in zadolženju človeškemu božjega neskončnega zasluženja.

Oboje je izvedel usmiljeni Bog. Takoj po padcu prvih starišev je človeku razodel, da mu pošlje Odrešenika. Toda Odrešenik, druga božja oseba, je prišel šele za 4000 let na svet. Zakaj tako pozno? Bog je hotel, da bi človeštvo spoznalo svojo slabost in onemoglost. In res, kdor le nekoliko pozna zgodovino, ve, kako globoko je padlo človeštvo pred Kristom in kako je hrepenelo po nekem rešitelju. A odkod je vender naposled prisijala luč rešitve iz jarma pregreh in prokletstva? Iz Judeje. Bog si je odbral judovski narod za svoje izvoljeno ljudstvo, ki naj bi se dostojno pripravilo na Odrešenikov prihod. Bog je tudi vodil ta narod tako, da je že po svojem vnanjem razvitku živa podoba Kristova. Da bi ne pozabil judovski narod svojega svetega in vzvišnega zvanja, pošiljal mu je Bog prorokov. Ti so več sto let poprej natančno povedali, kako bo Odrešenik sveta živel, deloval, kako bo sramotno umrl, a tudi kako bo poveličan. Natančno so popisali čas Njegovega prihoda, vse okoliščine Njegovega rojstva, Njegovo božje dostojanstvo i. dr. „In ko je pa prišlo spolnjenje časa, poslal je Bog svojega Sina, rojenega iz žene, in podvrženega postavi, da bi jih odrešil“, (Pismo do Galačanov 4, 4.) in „da, kdorkoli vanj veruje, se ne pogubi, temuč ima večno življenje“. (Jan. 3. 16.) Iz prečiste Device Marije je vzel Sin božji nase podobo človeško.

Potrebno je, da poznamo Jezusa, kajti edino On je tista točka, o kateri se suče vsa zgodovina in vse človeško življenje. Kdo je torej Jezus

Krist? Jezus Krist je druga božja oseba, pravi Bog, ki je za nas človek postal, poučil nas o namenu, za nas trpel in umrl in na sv. križu nas odrešil: On je tudi, preden je odšel v nebesa, vstanovil sv. katoliško cerkev, ki ima namen to učiti, kar je On učil.

Jezus je Bog, to pravi in trdi sam pred svojimi učenci, pred ljudstvom, pred najvišim judovskim sodiščem. Vsi štirje evangelisti pričenjajo svoje evangelije s trditvijo o božanstvu Jezusovem. Sv. Peter ga imenuje: Krist, Sin živega Boga: (Mat. 16, 16) sv. Tomo vzklikne: „Moj Gospod in moj Bog!“ (Jan. 20, 28). Pred velikimi množicami nastopa Jezus kot tak, ki ima moč nad stvarmi in nad duhovi, kot tak, ki odpušča grehe in obuja mrtvece. On se imenuje enega z Očetom: uči, da sv. Duh izhaja iz Njega in iz Očeta. Na najslavesnejši način izpove Jezus Svoje božanstvo pred judovskim sodnim dvorom. Višji judovski duhovnik Kajfa Ga zaroti, da najpove, če je On (Jezus) Krist, Sin živega Boga. In Jezus je odgovoril prav tako slovesno: „Ti si rekel“ — a to je: Jaz sem Sin Božji. (Mat. 26, 63, 64; Marka 15, 61, 62). Nato je bil obsojen k smrti. Torej do smrti zatrjuje Jezus svoje božanstvo in za to trditev gre tud v smrt.

Toda Jezus ne zatrjuje samo, da je pravi Bog, nego tudi dokaže s svojim življenjem, s svojimi nauki, čudeži, prorokbami, s svojo smrtjo in vstajenjem, da je pravi Bog. Le poglejmo Njegov vzvišeni značaj. Jezus je ljubil resnico, tako da je samega sebe imenoval Resnico, a nihče ni našel na tem kake pretiranosti. Bil je tako dobrotljiv in svet, da je poganski sodnik Pilat rekel, da ne najde nobene krivice na Njem. Kako ljubezen je kazal do nebeškega Očeta v svojih govorih in v vseh dejanjih. Vedno in povsod. Nebeškega Očeta povelicati in izpolnjevati Njegovo voljo, to je bilo Njegovo poslovanje: „Moja jed je, da izvršujem voljo Onega, ki me je poslal.“ (Jan. 4, 34) In kaka je bila Njegova ljubezen do ljudi. Hodil je po deželi, molil, pridigoval nebeške resnice, delal čudeže in se vsega daroval za bližnjega. Kako usmiljeno je ravnal z grešniki. Kako sočutno srce je imel do žalostnih in nesrečnih! Pogreb sreča iz mesta Najma, vidi mrtvega mladeniča, vidi mater, ki objokuje svojega edinega sina. „In kadar jo je Gospod videl, smilila se mu je v srce in ji je rekel: Ne jokaj! In je pristopil in se par dotaknil (kateri so pa nosili, so obstali): in je rekel: Mladenič, rečem ti, vstani! In mrlič je

sedel, in začel govoriti. In ga je dal njegovi materi.“ (Luka 7, 13—15). Kako ljubeznjivo kliče otročiče k sebi, pritiska je na srce in blagoslavlja! Da, najplemenitejše, najljubeznjivejše srce, ki je kedaj bilo, je bilo Srce Jezusovo. Živeti, delati in umreti za blagor človeštva, to mu je bil namen. On vidi množico lačno v puščavi, usmili se je in jo nasiti, cele množice bolnikov Ga obdajajo in On jih ozdravi. Grešniki, zaničevani in zavrženi od farizejev, se mu zaupno bližajo, v Njegovih očeh vidijo usmiljenje, sočutje, odpuščanje. Propale osebe, javne grešnice brani pred brezobzirnimi farizeji, odpušča jim grehe in je napeljuje k lepemu in čednostnemu življenju.

Kdo bi mogel popisati čednosti na Jezusu! „Vse čednosti opažamo v Njegovi duši in sicer prekrasno razvite v največji, nadčloveški popolnosti. Vse čednosti vidimo in sicer v najlepšem soglasju, tudi one, ki si dozdevno nasprotujejo. Kdo je bil strožji, pa tudi nežnej? Kdo je bolj spoznal notranjo svojo vrednost, in vendar kdo je ponižnejši od njega? Da, prav ta rahločutna in pregloboka ponižnost z zavestjo nepopisljivega ker božanskega veličanstva — je najbolj čudežni znak čudežnega značaja Jezusovega. Divimo se Njegovi nedolžnosti in čistosti, zraven pa gledamo največjo spokornost. Nihče ni bolj spoznal slabosti in nizkosti človeške, pa kljubu temu ni nihče bolj ljubil ljudi, manj je zaničeval, več od njih pričakoval, nego On.

Kapelan Anton Merkun.

(Dalje pride.)

Na praznik sv. Avguština.

(28. avgusta.)

Veliko premore stanovitna molitev pravičnega,
(Jak. 5, 16.)

„Po milosti božji pa sem, kar sem; njegova milost v meni ni bila prazna, več nego vsi drugi sem delal; pa ne sam, milost božja z menoj.“ Te besede sv. Pavla (1. Kor. 15, 10.) zamore pač malo ljudi z večjo pravico izgovoriti nego sv. Avguštin. Velik je bil kot škof, velik kot cerkveni učenik, velik kot vstanovitelj novega samostanskega življenja v zapadu. Ako pa je postal sv. Avguštin tako velik po svojem delovanju, pripada del, velik del te časti, ki jo je deležen pri Bogu in pri ljudeh nji, ki mu je to veliko milost izprosila, njegovi materi sv. Moniki. V bolečinah

ga je rodila telesno, v bolečinah in solzah zopet prerodila duhovno; izprosila mu je pri Bogu milost spreobrnjenja v vstrajni, dolgoletni molitvi. Ako je torej v zgodovini znano kako dejstvo, za katero bi se dale tako umestno in ročno porabiti besede sv. Jakoba: „Veliko premore stanovitua molitev pravičnega“, — brez dvoma je spreobrnjenje sv. Avguščina po njegovi materi med prvimi.

Tisočere matere bi bile proklele in pustile usodi svoje sinove, kakor je bil Avguštin, ko bi bile nekaj časa brezplodno zanje molile, jokale. V žalosti bi bile stopile v zemljo h počitku, v obupu nad njihovo rešitvijo. Tako pa ni storila res dobra, izgledna mati Monika. V zaupanju je imela v spominju vedno Izveličarjeve besede, da „moramo vedno moliti in se ne utruditi.“ (Luk. 18, 1.) Globok je bil padec, upanja za mater malo. Sam Avguštin pravi: „Svarjenje moje matere mi je bilo žensko blebetanje, zarudeti bi moral, ako bi ga poslušal. Slepó sem dirjal v pogubo, sramotno se mi je zdelo zaostati v pregrehah za starejšimi, ki so se hvalili s svojimi neznosnimi pregrehami. Uganjal sem hudobije ne samo iz nenasitljivosti, nego tudi pričakujoč pohvale“. Zato pa si je izmislil, tako govori dalje sam, pregreh, ki jih nikdar ni doprinesel, da le ne bi v prešernosti zaostal za tovariši, ki so jih doprinašali v resnici. Globok je bil njegov padec.

Spoznal je po svojem bistrem umu bil hitro, da ni na pravem potu, nego na popolnoma napačnem, vedel je, da je le nauk sv. cerkve pravi nauk, a poprijeti se ga ni hotel. Spoznani krščanski resnici se je ustavljal, torej se je ustavljal sv. Duhu. „Tudi jaz sem močno želel živeti krščansko, toda v trdih verigah vkovan, ne tujih, lastnih, — a te lastne volje se nisem mogel oprostiti.“

Kako malo upanja je torej dajal užaljeni materi, kako malo, skoraj nič — in vendar ni obupala, stanovitno je molila. Ne samo cela leta, skoraj tri desetletja je Monika točila britke solze za izgubljenega sina. Postila se je, delila miloščino in zaupno je molila. Ako pa gledamo na krasni sad te vstrajnosti, na učenost in svetost spreobrnjenega Avguščina, na neštete, ki se morajo njegovemu izgledu, njegovim besedam, njegovim delom zahvaliti za spreobrnjenje, moramo priznati, da takov sad celo za takov trud ni bil predrag. Učeni Erazem piše o sv. cerkvenem učniku Avguštinu: „Kolika pobožnost, kolika ljubezen do bližnjega, kolika

dobrohotnost, kolika ljubezen za slogo, kolika gorečnost za čast božjo odseva iz pisem in del tega velikega moža! Kaj on vsega ne stori, katerega dela se straši on, da pridobi le enega nevernika Jezusu ali da enega zapeljanca pripelje v naročaj sv. cerkve. Kako skrb je imel za Donatiste, zavržene od vseh, nevredne vsake milosti in pomiloščenja? Sploh vidimo v njem podobno popolnega škofa, kakor ga slika sv. Pavel.“ „Kdorkoli zapovedi izpolnuje ali jih nauči, ta se bo velik imenoval v nebeškem kraljestvu“ (Mat. 5, 19.). Misleč na te besede, moramo sv. Avguščina velikega imenovati. Ni ga kmalu učenjaka, ne cerkvenega učenika, ki bi bil toliko in tako koristnega pisal, nego on — in vendar je bil tako ponižen, da je sebe smatral za najnevrednejšega škofovske časti. Taka je bila njegova gorečnost, da je prav pogosto trikrat pridigoval na dan. Neštete so množice onih, ki jih je spreobrnil s svojim izgledom, kakor one, ki so se spreobrnil po njegovih spisih.

Molitev sv. Monike je storila veliko. Ako bi ona ne bila molila tako stanovitno, ne bilo bi njega, njega ime bi se bilo pozabilo, ali pa bi se bilo s krvavimi črkami zaznamovalo v zgodovini človeštva radi tudi druge kvarečih napak, katerih bi bil postal zmožen na potu, na katerem je že bil. Velik talent, globoko zabredel, učinja namreč svetovni požar. Miloščina njena je bila Bogu draga: z njo si je odkupila pri Bogu vsužnjene sina in ga postavila v prostost. Molitev in miloščina je dvoje sredstev, s katerimi se odpro zaprta nebesa in se omehča srce razžaljenega Boga. Če pa se nam videzno ne zdi, da bi Bog uslišal vselej molitve — če so po božji volji in v dober namen — naj nam odpre vendar oči izgled sv. Monike in njen molitveni vspeh. Ta nas bo prepričal, da pri Bogu veliko premore stanovitna molitev.

L. P.

Izlam in krščanstvo*).

(Dalje.)

2. Mahomedov značaj.

Krščanski apologeti, dokazujoč božanstvo Kristovo in njegovih nauk, navajajo med drugimi krasen in nepobiten dokaz: vzvišeni, kristalno čisti, res božji značaj njegove avete osebe. — Prav tako smemo sklepati iz značaja Mahomedovega na njegovo poslanstvo.

*) Gl. »Danica« t. I., stran 48.

Svoje velike politične in verske vspehe zahvaljuje Mahomed izrednim svojim naravnim zmožnostim. Bil je lepe postave, bolj bledega lica; nastop njegov je bil prikupljiv. Imel je veliko govorniško sposobnost. Če so bili njegovi pristaši še tako potrpi po kakem porazu ali nevspehu, treba je bilo samo, da je stopil Mahomed med nje in jih ogovoril, pa so bili zopet pripravljeni iti z njim kamorkoli. Njegovi govori so bili vselej nekako pesniško nadahnjeni; to vidimo v koranu, ki se odlikuje po svoji pesniški dikciji.

Kaki nameni so ga vodili pri njegovi verski reformi, na to je težko odgovoriti z jedno besedo. Skoro gotovo je, da samo sebičnost in čistilakomnost ga nista nagnili k javnemu delovanju. Upoštevati se mora neka domišljavost in sanjarstvo, vsled katerega se je čutil primoranega, da napravi nekaj posebnega, nekaj novega. Priznati se mu mora tudi, da je sprva vplivala na njegovo vsprejemljivo dušo velika socialna beda nižjega ljudstva v Mekki. Zato tudi prve sure, katere je napisal, govore večinoma o nenaravnem razmerju med bogataši in siromaki.

Ko so ga odličnejši njegovi someščani jeli gledati po strani radi novih nauk in nastopili celo naravnost proti njemu, tedaj se je kazal Mahomed kot potrpežljivo jagnje. Bodril je svoje pristaše, naj potrpe preganjanje, in sam je prosil Allaha, naj jim da še odloga za izpreobrnjenje (sura 86. 17).

Tako pohlevnega in celo plemenitega se je kazal Mahomed, dokler je bil še slab in ni imel nobene moči. A vsi ti lepi ideali: potrpežljivost, molitev za sovražnike, usmiljenje do ubogih, pohlevnost — vse to je vrgel raz sebe, ko se je povspel do moči v Medini. Na mesto potrpežljivosti stopila je želja po maščevanju; mesto molitve za nasprotnike služil mu je meč, in mesto usmiljenja do bednih vodilo ga je sovražstvo proti vsakemu, ki se muni hotel brezpo- gojno ukloniti.

Dokler je bil v Mekki, služil je svojemu Allahu, ko je prišel v Medino, služiti je moral Allah njemu. Postal je pravi verski slepar, kateremu skoro ni najti primere. Za vsako grozodejstvo, za vsak zločin in prešestvo je moral govoriti Allah, kateri mu zapoveduje, da mora tako biti in ne drugače.

Nenasitna njegova lakomnost po bogastvu in gospodstvu gotovo ne dokazuje

plemenitosti značaja njegovega. Prej je očital bogatim Mekkanecem, da so neusmiljeni do revežev — a sam je pozneje pograbil podjetnim židom vse imetje, da more sam tem razkošneje uživati. Prizanesel ni niti sosednjim nomadskim Beduinom — oropal jim je črede, edino njihovo premoženje.

Želja po krvi in moritvi ga je gnala do nečloveških činov. Tako na pr. je napadel židovsko naselbino Karaizov, ker niso hoteli v boj proti Mekkanecem; vse moške je dal na javnem trgu v Medini razsekati (bilo jih je nad 600); žene in otroke je pa zamenjal za — živino. In ta čin proslavlja celo v koranu (sura 33, 26. 27)!

Taki krvoloki pač niso božji poslanci.

Najtemnejša stran njegovega značaja je njegovo pohotno življenje. Dočim je živel s Kadidžo zadovoljno dolgo vrsto let, do svojega 48. leta, vdal se je po njeni smrti, na svoja stara leta neizmerni razuzdanosti. Dovolj je, če se pove samo toliko, da se je oženil z enajstimi ženami. Ob smrti je imel pri sebi še devet žena. Pa tako je hotel „njegov“ Allah, ki mu je govoril (sura 33, 49.): „O prorok! Dovolimo ti vse žene, katerim daš jutranji dar, z rokinjami vred, katere ti je Bog odredil, potem tvoje sestrične po očetu in materi, in vsako verno žensko, katero hoče prorok vzeti, — izjemoma tebi samemu med vsemi verniki.“

To je vrhunec Mahomedove morale, in potem more pač vsakdo lahko soditi, kakšnega proroča imajo naši ubogi muslimi.

Mislím, če bi samo s temi argumenti, ki nam jih podaje Mahomedov značaj, hoteli uveriti pametnega muslima, da je na krivem potu — mislim, da bi mu moralo zadoščati. A uprav to je hudo, ker ne morete s podobnimi dokazi nastopiti pred mahomedancem. Branil se vam bo z vsemi štirimi in mašil si bo ušesa: kajti njemu njegova vera prepoveduje, sploh znanstveno raziskavati to, kar ga ta vera uči; on mora slepo verovati, vsekako najbolje, kar implicite.

3. Mahomedov nauk o Bogu.

Skoro bi se morali čuditi, kako lepo in celo globokoumno govori večasih Mahomed o božanstvu — ako bi ne vedeli, da je vse resnice, kolikor jih zasledamo v koranu, zajel naravnost iz sv. pisma. Ko je živel toliko let v ozki dotiki z židi in kristijani, znal je to okoliščino tudi prav te-

meljito izrabiti. Vrh tega smemo skoro verjeti nekaterim pisateljem, ki trdijo, da sta pomagala Mahomedu pri sestavljenju njegove „dogmatike“ po eden žid in eden kristijan. V tesni zvezi z njim je bil tudi neki sorodnik Kadidže, Varaka ben Naufal, ki se je bil pokristijanil in so mu bile dobro poznane židovske in krščanske svete knjige. — Le na ta način nam morejo biti jasni Mahomedovi nauki o Bogu in njegovem bistvu.

Navesti mislim samo v glavnih potezah, kakšnega nam riše Boga koran, oziroma, kako si ga predstavljajo naši mahomedani.

Glavni nauk Mahomedov je, da je Bog samo eden; zato ima njegova vera to prednost, da jo štejejo med monoteistične t. j. enobožanstvene vere. Znamenite besede: „la ilaha illa allāhu — ni boga razven Allaha“ so, dejal bi, vodilna ideja korana in vere islamske; slišati jih morete po petkrat na dan, ko jih naznanja z vsakega munara* s hripavim glasom stari muezin. Če primerjamo te Mahomedove besede z II. Mozesovo knjigo vrsto 2. in 3. („Jaz sem gospod, tvoj Bog . . . ne imej tujih bogov zraven mene“) — ne bo težko najti velike sorodnosti med besedilom koranskim in sveto-pisemskim. Sv. pismo je bil vir, iz katerega je črpal Mahomed svojo modrost.

Ko govori o edinstvi Boga, posreči se mu na nekem mestu (21. 22) popolnoma pravilna, filozofska zamišljena rečenica: „Če bi bili na zemlji in v nebesih še drugi bogovi razven Allaha, svet bi propadel.“ Tako pametne se je znebil Mahomed prav malokrat.

Lepo, vzvišeno, rekel bi — poetično opisuje božjo mogočnost (88, 17 nasl.): „Ali ne vidite velbloda, kako je vstvarjen; neba, kako je obokano; gorá, kako so razvrščene; zemlje, kako je razprostrta?“ (Primerjaj psalm 18.)

Mahomedov Allah je tudi usmiljen in dobrotljiv, nadél mu je celó priimek Rahma milost. Njihova dobrota čuva ves svet (22, 64: „Ali ne vidiš, kako si je Bog podvrigel vas vse . . . in kako drži nebo, da ne pade na zemljo, razven če hoče on: tako dobrotljiv in usmiljen je Bog do ljudij.“

O drugih popolnostih božjih Mahomed ne ve mnogo povedati. Večnost, nespremenljivost, vsevednost in druge lastnosti božjega bista bile so mu menda neznane. Pač bi mogli na te popolnosti sklepati indirektno iz nekaterih mest koranskih, kjer govori o Allahu s pravo retoriško zgovornostjo. N. pr. 2, 256: „Allah,

razven njega ni boga! On je živi, stalni; on ne zaspí niti zadremlje, njegovo je vse v nebesih in na zemlji . . . On ve, kaj leži pred vami in za vami, ljudje pa ne razumejo ničesar, razven kar hoče on. Njegov prestol obsega nebo in zemljo, in pri čuvanju se ne utrují. On je visoki, veliki.“

Dočim govori Mahomed o Bogu na nekaterih mestih uprav vzvišeno — kakor smo videli — nasprotuje na drugi strani sam sebi, ko nam kaže svojega Allaha v mnogem oziru omejenega in odvisnega. To je jasno, da taka vera, ki sama sebi nasprotuje, ne more biti božjega izvora, ne more biti prava.

Pri kristijanah in židih je Mahomed videl, kako visoko cenijo svete knjige, katere jim je dal Bog sam. To mu je navdalo misel, da ima Bog neko veliko knjigo, od katere pošilja od časa do časa nekake odlomke ali fragmente ljudem po svojih prorokih. Tako je poslal židom po Mojzesu zakon — thora, kristijanom po Jezusu evangelije — indžil i. dr. — Ta božja knjiga je različna od Boga, Mahomed si jo je predstavljal kot nekaj tvarinskega; zato jo imenuje včasih „suhuf“ (zvitke) ali „zubur“ (listi), največkrat „kitab“ (pismo). V tej knjigi — katero čuvaro angelji — je napisano vse: prihodnje in preteklo, zato jo zove Mahomed tudi „rhaib“ (skrivnost). Bog ni vseveden po sebi, temveč ve vsako stvar le zato, ker bere iz te knjige, torej je odvisen od nje. Delati mora tako, kakor je zapisano, kajti (35, 13) . . . „nobeden stavec ne ostara, nobeno življenje se ne skrajša, da bi ne bilo v knjigi.“

Moremo si na ta način tudi razlagati, zakaj so muslimani takozvani fatalisti; verujejo namreč da je „v knjigi“ že vnaprej zapisano, kaj jih bode doletelo. Kar jim je pa „sojeno“, to se spremeniti ne dá.

Mahomed uči, da je ta knjiga neustvarjena, torej neodvisna od Boga. Da je ta nauk v opreki z vsakim modroslovjem, to je umevno. Posamezne dele te knjige pošilja Bog na svet. Pozneje so islamski teologi „razjasnili“, da je koran Mahomedov eden in isti kakor ta večna knjiga, in razglasili so dogmo ali verski nauk, da je tudi koran neustvarjen. To je menda krona, ki so si jo spletli učeni mahomedanski teologi!

Razven korana je neustvarjen tudi prestol, na katerem sedi Allah. Ko je ustvarjal Allah svet, tedaj je stopil doli s pre-

* Munar, minaret je vitek stolp pri vsaki džamiji.

stola, in za sedem dnij se je zopet povrnil nazaj na svoj sedež. (Sura 57, 4.) S temi besedami je povedal Mahomed jako veliko neumnost: on si je predstavljal ta prestol povsem tvarinsko. S tem ob enem tudi trdi, da Bog ni povsod pričujoč, ker če je ostavil prestol in šel nekam drugam ustvarjat, ni ga kajpada bilo več tam, kjer je bil poprej. — Pozneje je Mahomed sam uvidel, da si je le preveč robato predstavljal Boga, zato se je spremislil in rekel na drugem mestu, da obsega prestol božji nebo in zemljo. (Sura 2, 256.) Da si ti dve mesti naravnost nasprotujete, to razvida pač vsakdo. A naši muslimani o tem ne razmišljajo veliko; čisto mirne vesti si slikajo blesteči prestol v sedmem raju, na katerem sedi mogočni Allah.

Največja skrivnost katoliške vere, skrivnost presvete Trojice, Mahomedu ni ostala nepoznana. Vsprejel jo je tudi v svoj verski sestav. Razumeva se, da je to skrivnostno resnico naše sv. vere uprav arabskim načinom prikrojil za svoje vernike. Nekaj sličnosti ima njegov sostav z nauki krivoverskih gnostikov, s katerimi je prišel v dotiko.

Drugi Božji osebi, večni Besedi, odgovarja v koranu Amr (zapoved), ki je nekaka emanacija, nekak izliv božjega bistva. Vender uči Mahomed, da je sedem takih Amrov, ki gospodujejo v sedmerih rajih in na zemlji. N. pr. 41, 11: Potem je razločil v dveh dneh sedem rajev in vsakemu raju odločil svojega Amra. — 65, 4: Bog je ustvaril sedem rajev in po njihovi podobi zemljo; med njimi stopa Amr: torej vedite, da Bog vse vlada in njegovo znanje vse obsega.

Mahomed je uvidel, da njegovim še precej neotesanim vernikom nikakor ne gre v glavo, kako in v kaki zvezi bi mogel biti z ljudmi Allah, ki je čisti duh in stoluje tam gori v sedmih nebesih. Da bi si mogli takega Boga bolje tolmačiti, vzela si je v pomoč nekaj božanskih hipostaz, ki so nekako nadaljevanje božje osebnosti v nebesih in na zemlji. Te oblike, pod katerimi se pojavlja božje bistvo, so Amri.

Iz Amra izhaja druge vrste hipostaza, in ta je Ruh (duh), (17, 87): „govori: Ruh je produkt Amra mojega Gospoda.“ — Pojavlja se Ruh takrat, kadar hoče Allah koga razsvetliti. Tako na primer se je Ruh pojavil pri Jezusu 2, 254: „Prinesli smo Jezusu, sinu Marije, dokazila in ga ojačili z duhom (Ruh) svetosti.“

Na prvi pogled bi kdo mislil, da se to ne razločuje mnogo od katoliškega nauka o presv. Trojici. Gotovo je, da je Mahomed najprej slišal,

da verujejo kristijani v presv. Trojstvo; a prorok cele reči ni dobro razumel, zato jo je prikrojil tako po svoje. Prav za prav se po nauku Mahomedovem ne vé, kakošno nalogo imajo te božje hipostaze, Amri in Ruh. Tudi bi mogli prav lahko sklepati, da te emanacije bistva božjega niso večne, temveč ustvarjene. Trdi se, da je Ruh produkt Amra, ne Allaha; slednjič privede ta teorija do tega, da moramo sklepati nespremenljivost in deljivost bistva božjega.

Če moremo govoriti sploh o kaki globokomunosti Mahomedovih naukov, priznati bi jo smeli morda edino v njegovem nauku o božanstvu. A videli smo, da je resnice, ki jih dobivamo v njem, pobral naravnost iz krščanske vere — oziroma iz naših svetih knjig. Kar je pa Mohamedova lastnina, to je povsem krivo, celo nesmiselno in si medsebojno ugovarja.

Bogoslov Karol Cankar.

(Dalje prihodnjič.)

Katastrofa v mestu Saint Pierre na otoku Martiniku (Martinique) dne 8. majnika 1902.

Eden najstrašnejših dogodkov, kar je pomni občna zgodovina, se je vršil ob 7. uri zjutraj dne 8. majnika, praznik Kristovega vnebohoda, na otoku Martiniku. Nad 30.000 ljudi je samo v mestu Saint Pierre (Sv. Peter) storilo smrt, ko je vulkan Mont Pelé zopet jel bruhati ogenj. V pristanu je bilo vkrcanih krog 50 ladij, izmed katerih je bilo nad 30 potopljenih. Moštvo je deloma zgorelo, deloma utonilo. Izmed prebivalcev v mestu je bil otet le eden in sicer jetnik. Škof je tačas bival v mestu Bordeaux (Bordó). Očividec Mister Ellery Scott, eden izmed častnikov ladije „Roraima“, je opisal to katastrofo tako-le doslovno:

8. dne majnika se je danilo, ko smo zagledali otok Martinik. Ravno kar smo prestali neurje, ko smo se ob 6. uri vsidrili tik kolo-dvora. Ko je došel agent z moštvom svetilnikovih ladij in čolnov, pripovedal nam je, da Mont Pelé od sabote semkaj bobni in se trese in da je pepelnat dež padal celo v mesto. (Mont Pelé je vulkan, ki je zadnjič pred 50. leti bruhal ogenj in lavo.) Vulkan se je bil nekoliko pomiril in nakladalci blaga so pridno delali. — Kar se pojavi čudna prikazen, neko tresenje je prešinjalo zrak in zdelo se mi je, kakor da me je sunila nevidna roka. Precej potem je nekdo poleg mene zakričal: „Veliki Bog! pogledite!“ Pogledal sem na Mont Pelé in vseh drugih oči

so se tja obrnile. Ne morem popisati, kar sem videl, pa misel mi je šinila v glavo, da je konec sveta. Bilo je tako, kakor da je dinamit vsega sveta raznesel to goro. Velikansk ognjen steber se je dvignil v zrak, potem se je razširil in videti je bilo, da se razgrne nad nas. Hitel sem s častnikom in nekaterimi možmi v ospredje ter hotel dvigniti sidro. Memotekoč čul sem kapitana, kako je dajal naročila in sem videl, kako je naš mehanik hitel pod krov. V hipu, ko smo dospeli na spreduji del ladije, bil je vže strašni oblak nad nami. Pravcata lavina razbeljenih kamenov, vrelega blata in gorečih kapelj vsula in razlila se je lik strelu karteč nad barko. Takrat se je lahko reklo, da se je vsa voda v pristanu zbalila, da bi s strašnim šumom naskočila ladije, ki so se prekopiciti hotele. Ko so valovi zadeli ob „Roraimo“, čutili smo grozovit sunek. Jambori, dimniki, rešilni čolni — vse je šlo v morje. Blizo mene je bila ventilacijska cev; z vso močjo sem se je oklenil; pa bi bil kmalo izgubil življenje, kajti val me je pritisnil in tlačil v odprtino. Tam sem obležal na pol obnemogel, dočim so projektili in ogenj padali in butali. Sem ter tja padel je skoz verzel na pol zogljenen matroz strašno tuleč ter je ondi prominul. Kmalo sem bil pod kupom mrličev. Ko me je nekdo dvignil, šel sem zopet na krov. Tu sem izkušal oteti ranjence, ki so tu in tam raztegnjeni ležali pod blatom in razbeljenim kamenjem, ki je padalo še vedno. Pri tem mojem delu mi je prišel na dan kapitan Muggah. Poznals sem ga le po njegovi obleki, ki se je kadila, kajti ves ožgan je bil, obraz mu ni bil znati.

„Vse odvezati“, je vpil in veleval. Pa ni bilo mogoče izvršiti ta ukaz. Kajti ladija, ki je prestala naval valov, je bila po ognjenem dežju kakor sito preluknjena. Kapitana nisem več videl, pa izmed nakladavcev nekdo mi je rekel, da je skočil raz krov, bežal na hitro prirejen plav in kmalo potem umrl. Mej tem je morje premetavalo globoke valove, gora Pelé je bobnela in razstreljivi pari in plini so prestresali ozračje. Okrajina Saint Pierre je bila grozna videti. Mesto je izginilo in tam je bil videti velik obromek sivega prahu, plamen in dim. Okrog nas so gorele ladije, ki se niso bile pogreznile v dno, in vse brodišče je bilo polno mrličev, ki so plavali posamezni ali pa v skupkih. Za nekaj ur pozneje, menda ob 3. uri popoldne, se nam je mogla bližati francoska ladija „Suchet“. Rešenih nas je bilo 17 oseb, pa smo bili bolj mrtvim kakor živim podobni. Prepeljali so nas

v mesto „Fort de France“, kjer smo bili sprejeti v bolnišnici.

Kakor je znano, je prominulo pri prepeljanju 9 tovarišev častnika Ellery Scotta.

V mestu Saint Pierre je vse podrto, vse križem leži, kar je pripisovati razletu ali razstrelbi plinov in parov, ki so bruhnili iz žrela gore Mont Pelé in so se vžgali ob vroči lavi. Učinek teh plinov in parov je bil lik razletu vžganega smodnika.

O vzroku naglega pokončanja toliko ljudi v Saint Pierru — objavlja ameriški geolog Verrill sledeče menenje: „Nasproti ukom ročnih knjig geologije sem vedno trdil, da vročina sama zamore učiniti razdelitev vode v vodenec in kislec, ako se voda stiče z razbeljeno lavo. V morski vodi se na enak način klor loči od natriuma. Narveč ljudi je bilo po nanagloma eksploziji velikanske skupine vodenca in kislega ubitih. Vsled obilice teh tvarin je tudi hitro gorelo meso, obleka, poslopja in ladije. Klor se je obenem spojil z enim delom vodenca v klorvodenec, ki je strupen, udušljiv in morec plin. Ta plin je pokončal še vse, kar je pri razletu ostalo pri življenju. Sedem milj na daleko so se podrle in so zasute cele vasi, katerih hiše so bile z opeko zidane. Izbruhi lave in gorečega kamenja so se ponavljali do srede meseca julija v veliko grozo in strah ondotnim prebivalcem in v strmenje sveta.

Tu se pač kaže vsemogočnost Božja in njega določni prst. Kralj David pravi: „Bog je, ki pogleda zemljo, in ona se trese; ki se gora dotakne — in se kadijo“. Ne vemo pač, kako so si sploh stanovniki mesta Saint Pierre nakopali jezo in šibo Božjo. Tudi soditi nočemo. Francoski duhovnik je pač pisal z otoka Guadeloupe, da so neorečni in preslepljeni nekteri stanovniki mesta Saint Pierre na veliki petek v posmeh Kristove smrti križali prešiča — na Velikonoč v zasramovanje Jezusovega vstajenja nekega prešiča kot od smrti vstalega poganjali po mestu in da so prav na Gospodov vnebohod hoteli isto žival — v posmeh Gospodovemu vnebohodu spustiti v zrakoplovu kvišku v zrak. A prav ta praznik jih je zjuraj ob 7. uri zadela jeza in kazen Božja. Če je temu res tako bilo, nismo v stanu soditi. Pisalo se je tako. A gotovo pa je, kar pravi sv. Pavel: „Nikar se ne motite; Bog se ne pusti zasmehovati.“

Ne bomo preiskovali vzrokov ondotne silne katastrofe in nočemo soditi dotičnih stanovnikov. Vsaj je Gospod, ki si je sodbo pridržal. Gotovo

je bilo mnogo nedolžnih med njimi, naj si že bode z bivalci mesta S. Pierre tako ali tako. Moliti pa hočemo za nje in prositi Boga, naj take in enake šibe milostljivo odvrne od nas.

Vender je umestno pristaviti tū sodilo ali merilo za velike grehe.

Največji grehi so oni, ki se store proti Kristovemu Božanstvu. To so grehi nevere in bogokletstva. Potem se uvrstijo grehi zoper Kristovo človeško naravo. Potem slede grehi, ki se store proti zakramentom, ki se tičejo človeške Kristove narave. Na to slede grehi proti stvarjem.

Župnik Alojzij Kummer.

I. Bratovske zadeve molitvenega apostolstva.

a) Glavni namen za mesec avgust 1902:

Krššonsko upanje.

b) Posebni nameni.

15.) **Vnobovzetje Marijino.** Vneto čiščenje Matere Božje. Marijina družba. Slovenska dekleta.

16.) **Sv. Rok.** Dusno in telesno zdravje. Pridno obiskovanje božjih potov.

17.) **Sv. Joahim.** Papež Lev XIII. Slovenski duhovniki. Dobra letina za slovenskega kmeta. Slovenci v tujini.

18.) **Sv. Helena.** Cesar Fran Josip I. Slovenske matere. Pogostno prejetanje sv. zakramentov. Hvaležen spominj na do-brotnike.

19.) **Sv. Ludovik.** Slovenski očetje. Slovenski učitelji in katehete. Blagoslov božji nad škofovimi zavodi.

20.) **Sv. Bernard.** Slovenski srednješolci. Katoliški učenjaki. Napredek bogoslovne in svetne znanosti.

21.) **Sv. Ivana Šantalska.** Zmernost v vživanju jedi in pijače. Družba treznobe.

22.) **Sv. Timotej.** Dobra vzgoja slovenske mladine.

23.) **Sv Filip Benicij.** Milosrčnost do ubogih. Vincencijeva družba.

24.) **Sv. Jernej.** Slovenski možje. Za preganjane kristijane. na Turškem. Utrditev ljubezni in sloge med slovanskimi rodovi.

25.) **Sree Marijino** Slovensko ženstvo. Amerikanski Slo-
venci. Afrikanski misijoni. Marijine družbe za mladeniče.

26.) **Sv. Cefirin.** Slovensko dijaštvo. Bogoslovci in abi-
turijenti.

27.) **Sv. Josip Kalasankoj.** Krščanski vladarji. Av-
strijski škofje. Stanovitnost v dobrem.

28.) **Sv. Avguštin.** Spreobrnjenje trdovratnih grešnikov.
Vtrditev v bogoljubnem življenju. Odvrnitev hudih skušnjav.

29.) **Obglavljenje sv. Ivana.** Razširjanje katoliške
vere med pogani. Vseučilišče v Ljubljani. Slovenski visokošolci.
S.

Škofijska kronika.

Premil. g. knezškof dr. Anton Bonaventura Jeglič je opravil slovesno opravilo na god sv. Vincencija Pavlanskega (19. julija) pri oo. lazaristih. Isti dan ob 1. popoldne se je odpeljal v Gorico k posvečevanju novega nadškofa goriškega prem. g. Andreja Jordan. — 25. julija je odšel k sv. Joštu nad Kranjem. Tu je izpovedoval zvečer tega dne in zjutraj 26. julija. Ob osmih pa je pričel posvečevati altar nad sv. stop-
njicami. Po posvečevanju je bila sv. maša ob tem altarji in potem pridiga v cerkvi.; naposled je bila še sv. birma. Birmancev je bilo 34. Vdeležit se sv. ob-
redov in se mu je uklonit je prišel sem šentjoški sosed msgr. Tomo Zupan. — Popoldne istega dne je Premilostni odšel na Presko, kjer je bil drugi dan shod Marijine družbe. Tu je neumorno izpovedoval in imel popoldne nagovor. — 28. julija je maševal ob 8ih pri uršulinkah in potem otvoril razstavo bratov-
ščine presv. Reš. Telesa. — Na god sv. Ignacija 31. julija je zjutraj ob 6ih maševal pri oo. jezuitih. — 2. avgusta se je odpeljal v Rateče pri Zid. Mostu k shodu Marijine družbe, kjer je zopet izpovedoval v pozno noč in zgodaj zjutraj 3. avgusta, ter imel tudi nagovor. — 9. avgusta se je odpeljal skozi Novomesto v Škocijan pri Dobravi, kjer je nedeljo 10. avgusta sprejel v Marijino družbo krog 200 deklet in nad 40 mlade-
ničev. Popoldne je obiskal dve uri oddaljeno podruž-
nico na Telčih. Drugi dan 11. avgusta se je odpeljal preko Št. Jerneja in Pletarjev v Novomesto, kjer je opravil vizitacijo kolegijatnega kapitula. V Novem Mestu so se sešli trije škofje naše nadškofije. Tržaški škof mons. dr. Fran Nagl biva za nekaj časa v do-
lenskih Toplicah. Krški škof mil. g. dr. Anton Mahnič se je pripeljal z našim prem. g. knezškofom v Novomesto, kjer je bil gost preč. gosp. prošta dr. Sebastijana Elbert, dokler se ni odpeljal pone-
deljek popoldne 11. avgusta skozi Ljubljano na Gori-
čane, kjer ostane nekoliko časa gost knezškofu. — 14. avgusta se je odpeljal prevz. g. knezškof Anton Bonaventura na Dobrovo, kjer je izpovedoval in 15. avgusta imel slovesno sv. mašo in pridigo. Popo-
ludne je sprejel v Marijino družbo nekoliko deklet in mladeničev. — Letošnje leto je dal prenoviti kapelico v goričanski graščini. Kapelica v sedanji obliki je izza leta 1753, ko je vladal ljubljansko škofijo knezškof Ernest grof Attems. Kapelica spada po svojem bogatem okrasju v rokokóslog in je zanimiva, ker morda nima v tem oziru vrstnice na Kranjskem. Lepe so zlasti slike našega prvega slikarja Valentina Metzingerja iz l. 1753. Prenovo kapelice je vodil gospod Andrej Rovšek; slike je očistil g. Ludovik Grilec. Hrastove klopi je napravila mizarska zadruga v Šent Vidu nad Ljubljano. — Stavbinska dela pri zgradbi šentviških zavodov je prevzel s početkom avgusta ar-
hitekt Trummler mesto stavbenika Holza.

— s —